

Prima instanță: Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău, (jud. L. Prutianu)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. L. Bulgac, M. Ciugureanu și A. Gavrilă)

DECIZIE

09 decembrie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios
administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

În componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Svetlana Filincova
Dumitru Mardari
Nicolae Craiu
Victor Burduh
Mariana Pitic

examinând recursul declarat de către Gurbulea Valeriu, reprezentat de avocatul Midrigan Pavel,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Chifa Svetlana împotriva lui Gurbulea Valeriu cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, obligarea dezmințirii informației, încasarea prejudiciului moral și a cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 23 februarie 2012 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost admisă cererea de apel depusă de către Gurbulea Valeriu și modificată hotărârea Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 20 mai 2011 prin micșorarea cuantumului despăgubirilor morale,

c o n s t a t ă :

La 09 februarie 2010, Chifa Svetlana a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Gurbulea Valeriu cu privire la apărarea onoarei, demnității și etapei profesionale, obligarea dezmințirii informației, încasarea prejudiciului moral și a cheltuielilor de judecată.

În motivarea cererii de chemare în judecată a indicat că, la 15 ianuarie 2009, Gurbulea Valeriu, în cadrul unei conferințe de presă, a menționat că reclamanta figurează în trei dosare penale instrumentate de către Procuratura Generală și a afirmat că: *"Svetlana Chifa, în mod criminal și cu un cinism deosebit a organizat adopția ilegală a unui copil", "a exercitat presiuni asupra administrației unde era amplasată o fetiță, cu scopul ca ea să fie transferată la Chișinău după care aceasta urma să fie propusă spre adopție în mod ilegal unor cetățeni străini", "a organizat o schemă criminală scopul căreia era prezentarea eronată a actelor ce reflectă*

starea de sănătate a copiilor ce urmau a fi adoptați, iar aceste erori erau făcute intenționat constituind în sine o antireclamă a copilului ce era prezentată potențialilor părinți adoptivi din Republica Moldova și a cărei scop era determinarea acestora să renunțe la înfierea copilului respectiv”.

Pârâtul în cadrul conferinței de prese a mai declarat că: *”în anul 2005 a fost cercetată în cadrul unui dosar penal, referitor la unele cazuri de adopție internațională ilegală și organizarea deplasării în acest sens în Statele Unite ale Americii a unui grup de copii. Cazul a fost clasat pe motiv că deciziile de adopție au fost luate de instanțele de judecată. În cadrul investigațiilor suplimentare s-a stabilit că făcând abuz de serviciu, a dus în eroare instanțele de judecată, care au decis adopțiile”.*

În viziunea reclamantei afirmațiile răspândite de pârât au un caracter defăimător și false, având drept scop lezarea onoarei și demnității, deoarece vinovăția sa nu a fost dovedită în mod legal, în cadrul unui proces judiciar public, unde să i se asigure toate garanțiile necesare apărării sale conform art.21 din Constituție.

Pârâtul în mod intenționat califică drept „criminale” și „cinice” acțiunile reclamantei atribuindu-i calificativul de „organizator al adopțiilor ilegale” și chiar „organizator a unei scheme criminale”, fiind acuzată că a făcut abuz de serviciu și a dus în eroare instanța de judecată.

Astfel, în fața instanței de judecată Chifa Svetlana a solicitat recunoașterea afirmațiilor ex-Procurorului General, Gurbulea Valeriu din cadrul conferinței de presă din 15 ianuarie 2009, drept defăimătoare, obligarea pârâtului să dezmință public afirmațiile defăimătoare răspândite în cadrul conferinței din 15 ianuarie 2009, încasarea prejudiciului moral în mărime de 200 000 lei și a cheltuielilor de judecată în mărime de 300 de Euro și 100 de lei.

Prin hotărârea Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 20 mai 2011 acțiunea a fost admisă parțial.

A fost recunoscut că nu corespund realității și lezează onoarea, demnitatea și reputația profesională a Svetlanei Chifa informațiile expuse de către Gurbulea Valeriu în cadrul conferinței de presă din 15 ianuarie 2009 și anume: *”Svetlana Chifa în mod criminal și cu un cinism deosebit a organizat adopția ilegală a unui copil”, ”Svetlana Chifa a exercitat presiuni asupra administrației unde era amplasată o fetiță cu scopul ca ea să fie transmisă la Chișinău, după care aceasta urma să fie propusă spre adopție în mod ilegal unor cetățeni străini”, ”Svetlana Chifa a organizat o schemă criminală, scopul căreia era prezentarea eronată a actelor ce reflectă starea de sănătate a copiilor ce urmau a fi adoptați, iar aceste erori erau făcute intenționat constituind în sine o antireclamă a copilului ce era prezentată potențialilor părinți adoptivi din Republica Moldova și a cărei scop era determinarea acestora să renunțe la înfierea copilului respectiv”, ”Svetlana Chifa făcând abuz de serviciu a indus în eroare instanțele de judecată, care au decis adopțiile”.*

A fost obligat Gurbulea Valeriu să dezmință public afirmațiile expuse în cadrul conferinței de presă din 15 ianuarie 2009 prin intermediul unui mijloc de informare în masă pe contul său.

A fost încasat de la Gurbulea Valeriu în beneficiul Svetlanei Chifa prejudiciul moral cauzat în mărime de 10 000 de lei.

Au fost încasate de la Gurbulea Valeriu în beneficiul Svetlanei Chifa cheltuielile de judecată în sumă de 5254 de lei.

Prin decizia din 23 februarie 2012 a Curții de Apel Chișinău a fost admis parțial apelul declarat de către Gurbulea Valeriu și modificată hotărârea Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 20 mai 2011 prin micșorarea cuantumului despăgubirilor morale de la 10 000 de lei până la 5000 de lei. În rest, hotărârea primei instanțe a fost menținută.

La 20 aprilie 2012, Gurbulea Valeriu reprezentat de avocatul Midrigan Pavel, a declarat recurs împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 23 februarie 2012, solicitând admiterea recursului, casarea hotărârilor judecătorești și dispunerea încetării procesului în baza art. 265 din Codul de procedură civilă.

În motivarea recursului a invocat că instanțele judecătorești nu au aplicat legea care trebuia să fie aplicată, au interpretat eronat normele de drept material. Instanța de apel nu a motivat respingerea cerinței apelantului de încetare a procesului în temeiul art. 265 lit. a) de Codul de procedură civilă.

Prin decizia din 25 octombrie 2012 a Curții Supreme de Justiție a fost admis recursul declarat de către Gurbulea Valeriu, casată decizia din 23 februarie 2012 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 20 mai 2011 și emisă o nouă hotărâre prin care acțiunea a fost respinsă.

La 21 septembrie 2022, Agentul guvernamental a depus o cerere de revizuire împotriva deciziei din 25 octombrie 2012 a Curții Supreme de Justiție, în temeiul art. 449 lit. g) din Codul de procedură civilă, solicitând casarea acesteia și examinarea recursului depus de Gurbulea Valeriu.

Prin încheierea din 02 noiembrie 2022 a Curții Supreme de Justiție a fost admisă cererea de revizuire depusă de Agentul guvernamental, casată decizia din 25 octombrie 2012 a Curții Supreme de Justiție, fiind reținută cauza pentru examinarea recursului declarat de către Gurbulea Valeriu.

Verificând hotărârea contestată în raport de criticile formulate, în limitele controlului de legalitate și temeiurilor de drept invocate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul declarat de către Gurbulea Valeriu, reprezentat de avocatul Midrigan Pavel, neîntemeiat și care urmează a fi respins cu menținerea deciziei recurate din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. a) al Codului de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să respingă recursul și să mențină decizia instanței de apel și, după caz, hotărârea primei instanțe, precum și încheierile atacate cu recurs.

Pe parcursul examinării cauzei în fazele procesuale anterioare s-a constatat cu certitudine că temei pentru intentarea acțiunii a constituit faptul că Gurbulea Valeriu, deținând la momentul faptelor funcția de Procuror general, în cadrul unei conferințe de presă a declarat că ”Svetlana Chifa, în mod criminal și cu un cinism deosebit a organizat adopția ilegală a unui copil”, ”a exercitat presiuni asupra administrației unde era amplasată o fetiță, cu scopul ca ea să fie transferată la Chișinău după care

aceasta urma să fie propusă spre adopție în mod ilegal unor cetățeni străini”, ”a organizat o schemă criminală scopul căreia era prezentarea eronată a actelor ce reflectă starea de sănătate a copiilor ce urmau a fi adoptați, iar aceste erori erau făcute intenționat constituind în sine o antireclamă a copilului ce era prezentată potențialilor părinți adoptivi din Republica Moldova și a cărei scop era determinarea acestora să renunțe la înfierea copilului respectiv”, ”în anul 2005 a fost cercetată în cadrul unui dosar penal, referitor la unele cazuri de adopție internațională ilegală și organizarea deplasării în acest sens în Statele Unite ale Americii a unui grup de copii. Cazul a fost clasat pe motiv că deciziile de adopție au fost luate de instanțele de judecată. În cadrul investigațiilor suplimentare s-a stabilit că făcând abuz de serviciu, a dus în eroare instanțele de judecată, care au decis adopțiile”. Aceste declarații, în viziunea reclamantei Chifa Svetlana, au un caracter defăimător și fals, care lezează onoarea și demnitatea ei, deoarece vinovăția sa nu a fost dovedită în mod legal, în cadrul unui proces judiciar public, fiind încălcată prezumția nevinovăției, motiv pentru care Chifa Svetlana s-a adresat cu acțiune de apărare a onoarei și demnității sale.

Pentru a se opune pretențiilor reclamantei, pârâtul Gurbulea Valeriu, reprezentat de avocatul Midrigan Pavel, a menționat că declarațiile au fost făcute în calitate lui de Procuror general și respectiv reprezentant al instituției publice, ale cărei poziție oficial a susținut-o. Astfel, anume Procuratura generală urma să fie indicată drept pârât, iar acțiunea înaintată împotriva pârâtului ca persoană fizică este neîntemeiată. Mai mult, declarațiile la conferința de presă au fost făcute în timp ce Chifa Svetlana avea calitate de bănuită și ulterior învinuită, motiv pentru care orice plângere cu privire la acțiunile organului de urmărire penală urma a fi înaintată judecătorului de instrucție.

Examinând fondul pretențiilor înaintate de către Chifa Svetlana, instanțele ierarhic inferioare au admis parțial acțiunea, obligându-l pe Gurbulea Valeriu să dezmință declarațiile făcute în cadrul conferinței de presă în privința reclamantei și să repare prejudiciul moral cauzat prin declarațiile sale care nu corespund realității.

În recursul formulat asupra deciziei instanței de apel, recurentul, în special, a indicat faptul că instanța nu a putut motiva din care considerente procurorul nu poate informa publicul despre cauzele derulate.

În primul rând, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar de a evidenția că, în speță, pe de o parte este invocat dreptul la libertatea de exprimare, consfințit în art. 10 din Convenție, iar pe de altă parte prezumția nevinovăției din punct de vedere a procesului echitabil consfințit în art. 6§ 2 din Convenție.

Prin faptul admiterii acțiunii reclamantei, instanțele au admis o ingerință în dreptul lui Gurbulea Valeriu la libera exprimare, pe seama instanței de recurs fiind pusă sarcina de a efectua cele trei ”testuri” de legalitate, legitimitate și necesitate a ingerinței într-o societate democratică.

Sub acest aspect, instanța de recurs evidențiază că din practica constantă a CtEDO, se atestă la general că, în cazul în care nu depășește limitele impuse în interesul bunei administrări a justiției, raportarea, inclusiv comentariile, cu privire la procedurile judiciare contribuie la publicitatea acestora și, prin urmare, este perfect

în concordanță cu cerința prevăzută la articolul 6 § 1 din Convenție ca audierile să fie publice. La rândul său, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat Recomandarea Rec(2003)13 privind furnizarea de informații prin intermediul mass-media în legătură cu procedurile penale. Acesta subliniază pe bună dreptate că mass-media are dreptul de a informa publicul având în vedere dreptul publicului de a primi informații și subliniază importanța raportării mass-media cu privire la procedurile penale pentru a informa publicul și a asigura controlul public al funcționării sistemului de justiție penală.

Colegiul lărgit acceptă alegațiile recurentului Gurbulea Valeriu cu privire la faptul că un procuror poate, ba chiar trebuie în cazurile de interes sporit pentru societate, să informeze publicul cu privire la cercetările penale în curs, or art. 10 din Convenție include libertatea de a primi sau de a comunica informații. Totuși, deși art. 6 § 2 nu poate să împiedice publicarea informațiilor despre procedurile penale, acesta impune autoritățile să facă acest lucru *cu toată discreția și toată rezerva impuse de respectarea prezumției de nevinovăție* (a se vedea spre exemplu cauzele *Allenet de Ribemont împotriva Franței*, pct. 38, hotărâre din 10 februarie 1995; *Fatullayev împotriva Azerbaidjanului*, pct. 159, hotărâre din 22 aprilie 2010; *Garycki împotriva Poloniei*, pct. 69, hotărâre din 06 februarie 2007).

Totodată, Curtea a subliniat importanța alegerii termenilor utilizați de funcționarii publici în declarațiile lor referitoare la o persoană care *încă nu a fost judecată și condamnată pentru o anumită infracțiune* (cauzele *Daktaras împotriva Lituaniei*, pct. 41, hotărâre din 10 octombrie 2000; *Arrigo și Vella împotriva Maltei*, decizie din 10 mai 2005; *Khuzhin și alții împotriva Rusiei*, pct. 94, hotărâre din 23 octombrie 2008).

Potrivit jurisprudenței Curții, trebuie făcută o distincție între declarațiile care reflectă sentimentul că persoana respectivă este vinovată și cele care doar descriu o stare de suspiciune; primele încalcă prezumția de nevinovăție, în timp ce ultimele sunt considerate a fi conforme cu spiritul art. 6 din Convenție (a se vedea, inter alia, *Marziano v. Italia*, pct. 31, hotărârea din 28 noiembrie 2002).

Campaniile de presă împotriva unui acuzat sau publicațiile care au un aspect acuzator pot să prejudicieze caracterul echitabil al unui proces influențarea opiniei publice și, pe cale de consecință, a juraților chemați să se pronunțe cu privire la vinovăția acuzatului (cauza *Khuzhin* citată mai sus).

Secretul urmăririi penale servește la protejarea, pe de o parte, a intereselor procedurii penale, prevenind riscurile de coluziune și pericolul de dispariție și de denaturare a probelor, iar pe de altă parte, a intereselor acuzatului, în *special* din punct de vedere al prezumției de nevinovăție și, mai general, al relațiilor și intereselor sale personale. Acesta este justificat, de asemenea, de necesitatea de a proteja procesul de formare a opiniei și de luare a deciziei al puterii judecătorești (a se vedea cauzele *Bédat împotriva Elveției (MC)*, pct. 68, hotărâre din 29 martie 2016; *Brisce împotriva României*, pct. 109, hotărâre din 11 decembrie 2018; *Tourancheau și July împotriva Franței*, pct. 63, hotărâre din 24 noiembrie 2005; *Dupuis și alții împotriva Franței*, pct. 44, hotărâre din 07 iunie 2007).

În cauza *Tourancheau și July împotriva Franței*, Curtea a considerat că motivele invocate de instanțele naționale sunt reconciliate cu scopul legitim de a proteja

dreptul A. și B. la un proces echitabil, cu respectarea prezumției de nevinovăție și a vieții private a acestora. *Scopul ingerinței* a fost, prin urmare, *de a garanta respectarea drepturilor persoanelor* care, nefiind încă judecate, sunt *prezuate nevinovate*.

Astfel, revenind la cele trei "testuri" în privința ingerinței în dreptul la libera exprimare, Colegiul lărgit evidențiază că această *este prevăzută de lege*, în special art. 21, 32 alin. (2) din Constituție, art. 15-16 din Codul civil (în redacția în vigoare la data relevantă speței), care în coroborare prevăd că informația răspândită nu poate leza onoarea, demnitatea sau dreptul, la caz prezumția nevinovăției persoanei, în caz contrar, persoana responsabilă este obligată, pe cale judiciară, să dezmință această informație și să repare prejudiciul cauzat.

În ceea ce ține *legitimitatea scopului urmărit de ingerință*, motivele de fapt sunt enumerate exhaustiv în art. 10 § 2 din Convenție și anume că exercitarea dreptului la libertatea de exprimare poate fi supusă unor formalități, în special, măsurilor necesare pentru apărarea reputației sau a drepturilor altora sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești. În context, aprecierea făcută de către instanțele inferioare a declarațiilor susținute în cadrul conferinței de presă, ca fiind necorespunzătoare realității și care lezează onoarea și demnitatea Svetlanei Chifu, a avut scopul legitim de a respecta prezumția nevinovăției ultimei, precum și de a exclude percepția publicului despre lipsa de imparțialitate a organelor de urmărire penală și instanțelor de judecată.

În cele din urmă, o chestiune decisivă reprezintă al treilea "test", dacă ingerința în dreptul la libertatea exprimării *a fost necesară într-o societate democratică*. În acest sens, Colegiul lărgit învederează că necesitatea socială imperioasă, la caz, se manifestă prin prevenirea subminării unui proces penal echitabil prin declarații prejudiciabile făcute în strânsă legătură cu aceste proceduri, prezumția nevinovăției persoanei fiind unul din elementele procesului penal echitabil. Instanțele ierarhic inferioare absolut corect au admis pretențiile reclamantei cu privire la constatarea caracterului defăimător al declarațiilor fostului Procuror general pentru a preveni organul de urmărire penală să-și exprime prematur opinia că bănuitul/învinuitul este vinovat înainte de a fi judecat, iar vinovăția să fie dovedită în modul stabilit de lege. Totodată, o astfel de ingerință este necesară pentru a preveni declarațiile funcționarilor publici de încurajare a publicului să creadă că suspectul este vinovat și să prejudicieze evaluarea faptelor de către autoritatea judiciară competentă.

Cu titlu de exemplu, în cauza Fatullayev împotriva Azerbaidjanului (citată mai sus), Curtea constată că în speță declarația contestată a fost făcută de Procurorul general într-un interviu acordat presei, într-un context independent de procesul penal propriu-zis. Curtea recunoaște că faptul că reclamantul a fost un cunoscut jurnalist a impus funcționarilor de stat, inclusiv Procurorului general, să informeze publicul cu privire la presupusa infracțiune și la procedurile penale care au urmat. Cu toate acestea, această circumstanță nu poate justifica lipsa de prudență în alegerea cuvintelor folosite de oficiali în declarațiile lor. Pe de altă parte, în speță, declarația în cauză a fost făcută la doar câteva zile de la instituirea cercetării penale. În această etapă inițială, chiar înainte ca reclamantul să fi fost pus sub acuzare în mod oficial, era deosebit de important să nu se facă afirmații publice care ar fi putut fi interpretate

ca confirmând vinovăția reclamantului în opinia unui funcționar public important. Având în vedere funcția înaltă deținută de Procurorul general, ar fi trebuit să se acorde o atenție deosebită în alegerea cuvintelor pentru descrierea procedurii penale pendinte. Curtea consideră că aceste observații specifice, făcute fără nicio calificare sau rezervă, au constituit o declarație conform căreia reclamantul a comis infracțiunea de amenințare cu terorismul. Astfel, aceste observații au prejudiciat aprecierea faptelor de către autoritatea judiciară competentă și nu au putut decât să încurajeze publicul să creadă că reclamantul este vinovat înainte de a fi dovedit vinovat potrivit legii.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție concluzionează că soluția instanțelor de judecată, sub acest aspect, a trecut toate cele trei "teste" descrise, iar dreptul lui Gurbulea Valeriu la libertatea de exprimare nu a fost încălcat, așadar caracterul defăimător al declarațiilor ultimului o îndreptățește pe Chifu Svetlana de a solicita repararea prejudiciului moral cauzat, precum și repunerea în drepturile sale prin obligarea dezmințirii publice.

Cu privire la argumentele recurentului precum că el în calitate de persoană fizică nu este pârâțul corespunzător, făcând aluzie la faptul că anume Procuratura generală este subiectul corespunzător, Colegiul lărgit le apreciază drept irelevante, or modalitatea de exprimare folosită în cadrul conferinței de presă iese din limita unei simple informări a publicului despre procedurile penale de interes sporit și reprezenta, la acel moment, o opinie personală în calitatea de Procuror general.

La fel, sunt apreciate ca fiind absolut neîntemeiate argumentele recurentului cu privire la faptul că Chifu Svetlana, având statut procesual în cadrul cauzei penale, urma toate plângerile sale să le adreseze judecătorului de instrucție, or potrivit principiului disponibilității în drepturile procesuale toate persoanele își aleg personal și nesiliți de nimeni modalitatea de apărare a drepturilor sale lezate, important fiind existența cadrului legal cu privire la varietatea acestor modalități.

Prin urmare, ținând cont de faptele din speță, de argumentele părților și de constatările de mai sus, Colegiul judiciar consideră că a examinat principalele întrebări juridice puse în cauză și că nu este necesar să se pronunțe separat în privința celorlalte aspecte. Acestea, în esență, nu au forță juridică de a influența prezenta soluție pe caz (a se vedea, *printre alte autorități*, cauza Kamil Uzun vs Turcia, hotărârea din 10 mai 2007, § 64; cauza Centrul pentru Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu vs România (Marea Cameră), hotărârea 17 iulie 2014, § 156).

Astfel, instanța de recurs concluzionează că recursul declarat de Gurbulea Valeriu, reprezentat de avocatul Midrigan Pavel împotriva deciziei din 23 februarie 2012 a Curții de Apel Chișinău, este neîntemeiat și care urmează a fi respins cu menținerea deciziei contestate.

Având în vedere cele expuse și în conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. a) al Codului de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se respinge recursul declarat de către Gurbulea Valeriu, reprezentat de avocatul

Midrigan Pavel.

Se menține decizia din 23 februarie 2012 a Curții de Apel Chișinău emisă în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Chifa Svetlana împotriva lui Gurbulea Valeriu cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, obligarea dezmințirii informației, încasarea prejudiciului moral și a cheltuielilor de judecată.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,
judecătorul

Svetlana Filincova

Judecătorii

Dumitru Mardari

Nicolae Craiu

Victor Burduh

Mariana Pitic